

El llibre daurat

Per què les dones?

Lluís Llach

Univers |

Primera edició: març del 2025

© dels textos: Lluís Llach, 2025

© per aquesta edició: Univers, 2025

Direcció editorial: Ester Pujol

Edició: Xavi De Juan

Il·lustració de la coberta: Ignasi Font

Disseny de la col·lecció: Enric Jardí

Maquetació: Mireia Barreras

Univers

Perú, 186

08020 Barcelona

Imprès a Rotoprint

Dipòsit legal: B-1694-2025

Imprès a la UE

ISBN: 978-84-19721-30-3

Qualsevol mena de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra queda rigorosament prohibida i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei. L'editor faculta el CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) perquè n'autoritzi la fotocòpia o l'escaneig d'algun fragment a les persones que hi estiguin interessades.

Índex

PRIMERA PART	9
I. Comtat de Montalt, segle XIII	11
II. Precedents històrics dels barons de Minyàs. Any 1283	63
III. De com l'Arnau Feiner creix i es fa gran	105
SEGONA PART	185
IV. L'ideal es fa llum	187
V. Els temps que seguiren fins al 1307	217
VI. I les dones	305
PART FINAL	335
Un lligall annexat del segle XVI	337

PRIMERA PART

I

COMTAT DE MONTALT, SEGLE XIII

Lligall 1.

Primera generació: en Martí Feiner

A la vila de Montalt, tota família que es consideri poderosa compta amb una remeiera per a les qüestions de salut i amb una fetillera per relacionar-se amb el misteri. Només el comte Roger II de Montalt disposa també d'un mag que, en observar els astres i les seves alineacions, augura avenirs i possibles desastres. Ben cert que no li endevina quasi res, però el noble jutja beneficiós mantenir-lo en el càrrec. Al segle XIII, un comte sense mag justaja en categoria.

Avui, aquí i arreu del continent les remeieres guareixen les malures de les persones amb uns coneixements tan antics que ni elles en saben els orígens. Manipular el cos de la gent i combinar beuratges, ungüents, essències, olis, cataplasmes i altres remeis que alenteixen malalties o apaivaguen dolors fa de les remeieres unes persones necessàries i respectades. La majoria són expertes en els trasbalsos dels baixos femenins. Vivim uns temps en què es procreen tants fills com la natura o el desig consenten, i les remeieres són les encarregades d'encaminar-los al món. Així i tot, molts infants es moren en néixer, i moltes mares en parir, en una tria impietosa. Certament, les habilitats de les remeieres no s'acaben aquí. També posseeixen desllorigadors per abrandar el penis, calmar les morenes, vomitar indigestions, estovar restrenyi-

ments i altres curacions més difícils que voregen el fràgil llindar dels miracles.

D'aquesta manera, les remeieres han perviscut fins avui. Ni les caigudes dels imperis ni la puixança de les noves religions han fet perillar la seva existència. Han gaudit sempre del favor dels poderosos afamats d'eternitat i, alhora, han comptat amb la devoció dels pobres, que, assetjats per la fam, el fred, l'esclavatge, el servei a les guerres i altres calamitats, saben que els remeis que els proporcionen aquestes dones empoqueixen el seu patiment.

També hi ha homes remeiers, si bé a Montalt només se'n coneix un: en Genís Feiner. La mare se li morí en parir-lo i en Martí Feiner, un mercader sempre enfeinat, necessitava que una dona alletés el seu fill. Feu córrer la veu que la dida seria ben pagada, i la veu corregué fins a la Sança Sendra, una remeiera que vivia a tocar del bosc de la Lluna, fora murada. Els montaltins afirmaven que era bona en qüestió de ronyons i dels dolors que se'n deriven. Però, en veritat, només els més sofrents s'hi acostaven. La cabana de la Sança queia massa lluny de Montalt i massa a prop del bosc de la Lluna, un indret de mala fama on van els montaltins que es volen eximir de l'existència. Es diu que l'udol dels llops que hi habiten esperona els desespers, especialment entre desembre i març, els mesos maleïts dels pobres.

La Sança, temerosa de no resistir l'hivern amb una clientela tan migrada, prengué un beuratge que li omplí de llet el pit, s'endreçà sense gaire traça i trucà a la porta dels Feiner. L'amo Martí la veié tan desmanegada que dubtà una estona. Però, després de passar comptes, la urgència d'un mugró li feu concloure que, si a més d'una dida guanyava una remeiera, l'assentiment seria rendible.

Avui la Sança ja s'ha avesat a la casa, no l'arronsa la feina,

va sobrada de llet i ha assuavit la seva antiga esquerperia. Les ferides en l'ànima pels abusos d'un oncle llunyà li tras-tocaren sentiments i apetències naturals. Però vet aquí que, a can Feiner, el continuat tacte dels llavis del minyó amb el seu pit li procura emocions desconegudes. Veure el petit Genís amorrat al mugró per xuclar l'elixir de la vida li ha aflaquit el mal geni i li ha descobert ignotes tendreses. La Sança voldria treure enfora l'adoració que li té, però és pobra de paraules i amb prou feines sap explicar-se les noves emocions que sent. Es consola pensant que per a un nen són més bones les manyagues i les rialles, i no n'estalvia cap ni una. Fins que un dia és tanta la tendresa retinguda que necessita acompanyar les moixaines amb paraules amoroses, i només de pronunciar-les es posa a plorar.

A Montalt, tothom sap que l'amo Feiner s'ha enriquit amb el comerç de sedes i sucre que compra a Granada, la capital d'Al-Andalus. Se'n parla amb admiració, d'ell, perquè la feina li exigeix un tarannà coratjós per esquivar els conflictes que delmen la Península. Sortosament, el rei En Jaume, Alfonso de Castella i l'emir Muhàmmad al-Ghàlib mantenen una treva que ha permès a en Martí fer caixa durant els últims anys. Tot i això, cal protegir-se dels lladres emboscats o trampejar les conquestes o reconquestes dels diversos senyors que no paren de litigar. S'ha de dir que, malgrat alguns ensurts menors, la bona mercaderia compensa els riscos sobradament. Gràcies a Déu, la qualitat d'un gènere preuat i escàs simplifica la venda, i això fa que en Feiner no hagi de perdre la salut tombant pels mercats del país. Als nobles dels castells i als burgesos de les grans ciutats, un sucre tan excel·lent i unes sedes de tan bona textura els inciten al dispendi.

Parir en Genís fou l'últim acte generós d'una esposa que en Martí Feiner estimava amb bogeria. En penyora de lleial-

tat, ell jurà no tornar-se a casar i fer de l'infant el seu únic subjecte d'adoració. I com hi ha món que no ha perjurat ni un sol dia. Si bé en Martí Feiner té fama de garrepa, quan es tracta de la salut d'en Genís, o que vagi ben alimentat, o que se'l vegi polit i amb bones robes, amorteix la seva natural avarícia. I aquests i altres aspectes, la Sança els satisfà a bastament. Tant que, quan el nen ja no necessita la llet del seu pit, l'amo li proposa canviar la servitud de dida per la de criada.

De fet, l'oferta amaga un motiu que agita el mercader. És corrent que el cos d'un vidu pateixi de les ordinàries ardències, i bé prou que el senyor Feiner les desfoga durant els viatges que fa. Però quan resideix a la casa i té els sentits esvalotats, observar la Sança, tan jove i amorosa amb en Genís, no sols entendreix el cor d'en Martí, sinó que també li ganegen els baixos. No cal dir que, bon negociant, sospesa que les estretors de la noia afavoriran el seu assentiment, i amb aquesta convicció assaja una primera temptativa. Un vespre, a la cuina, la visió del cul de la Sança fent petits moviments quan venta les brases se li fa irresistible. En Martí li engrapa fortament les natges per refregar-hi l'ardent virilitat. Però heus aquí que, en un garbuix d'esforços contradictoris, la dona se'n desfà i l'espetic de la porta ressona com el pitjor dels insults. L'amo Feiner resta a la cuina tan vexat que perjura fotre-la fora abans que insistir-li mai més.

Després de fer retrunyir la porta, la Sança es tanca a la cambra convençuda d'haver obrat sàviament. Ja li ho deia, la Sibilla: «En trifulgues de sexe, un no t'augmentarà el tribut, perquè el caliu d'un mascle sempre revifa en flames». I l'encerta, perquè no passen ni cinc dies que l'amo Feiner fa bo el consell i persisteix. Amb tot, aquesta vegada manté la distància i embolcalla la demanda amb un augment d'estipendis: «Si quedo ben satisfet». El llenguatge barroer d'en

Martí Feiner no impressiona la Sança, que ja té a punt la resposta:

—Amo, ja en parlarem havent sopat, de tot això. Vaig a la cuina mentre m'ho penso —diu mentida.

A l'hora de sopar, el petit Genís accepta les cullerades de brou que la Sança li emboca. Però, en previsió que la conversa sigui agresta, al primer badall de la criatura la dona se l'enduu a la cambra i l'enllita. Mana al nen que tanqui els ulls, li posa la mà dreta al front, l'esquerra al ventre, i recita unes jaculatòries protectores que l'endormisquen a l'acte. Quan torna al menjador, la Sança es planta a la cuina, bel·licosa, davant en Martí Feiner. Amb els punys tancats i sense vènia, li etziba amb la seva rudesia habitual:

—Amo, si voleu parlar-ne de veres, primer escoltareu un secret que només he contat un cop i a una sola persona. Són coses que fan mal de sentir, però encara més de dir. En acabat, si la vostra proposta queda en ferm, arribarem a un tracte. —Fa una pausa i l'assenyala amb l'índex—. Si no fos així, aquesta conversa no s'ha produït, i ja sabeu que tinc remeis per tancar-vos la boca per sempre més.